

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 23.11.2022).

УДК 657.6:004.4]:336.225.674

Булкот Ганна Вікторівна,
*к.е.н., доцент кафедри аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО Е-АУДИТУ

В час цифровізації та глобалізації без новітніх цифрових технологій, які в останній час систематично використовуються в області податків неможливо працювати з чималою кількістю інформації. Посилений розвиток цифрових технологій вплинув на запровадження у цю сферу е-аудиту. Його використання, безперечно, спрощує обробку податкових інформаційних даних, зменшує часовий проміжок на здійснення податкових перевірок, знижує витрати на адміністрування податків, сприяє результативнішому вияву порушень податкової законодавчої бази. Все перелічене говорить про перспективність активного застосування е-аудиту платників податків в нашій країні. Проте нині інститут електронного аудиту фактично знаходиться на стадії становлення [1, с. 47].

Верховна Рада України схвала зміни до Податкового кодексу та Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо впровадження електронних перевірок (е-аудит).

Ідея впровадження електронного аудиту заключається у розв'язанні таких задач: поліпшування ризик-орієнтованих підходів на до перевіроючій та перевіроючій стадії; підвищення рівня швидкості, точності та результативності результатів перевірок; формування можливостей для платників податків стосовно самостійної перевірки поданого податкового звіту; зниження числа податкових запитів до платників податків; зниження числа податкових правопорушень та судових спорів; зменшення кількості випадків особистих контактів між платником податків та контрольованим органом, зниження рівня впливу людського фактора.

У випадку прийняття змін до податкового законодавства платники податків будуть змушені надавати вказані дані у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T) протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

SAF-T (Standard Audit File for Taxation) – це стандартний електронний формат електронного податкового аудиту (e-audit) за допомогою спеціального

програмного забезпечення та його використання для збору та обміну обліковими даними (на основі даних бухгалтерських даних, дебіторської та кредиторської заборгованості тощо).

SAF-T спочатку був продуктом стандартизації бухгалтерського обліку, запровадженої Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 90-х роках минулого століття.

Необхідно вказати, що зобов'язання з передання даних податковому органу з'являтиметься у великих платників податків лише з 1 січня 2025 р., а у платників ПДВ – з 1 січня 2027 р.

У разі неподання, несвоєчасне подання або подання з помилками стандартного аудиторського файлу (SAF-T) на платника податків буде чекати відповідальність [2].

Слід звернути увагу на те, що позитивом запровадження електронного аудиту є автоматизація процесу податкових перевірок, яка допомагає виявляти ухилення від сплати податків, а також сприяє зменшенню витрат на їх адміністрування. Також позитивом є суттєве скорочення часу на його здійснення, адже виконується з використанням цифрових методів аналізу електронної податкової інформації. Ще актуально, що під час е-аудиту платників податків не тільки вчасно виявляються, а й виправляються й усуваються помилки у веденні податкового обліку та звітності. Ось чому цей вид е-аудиту має великі перспективи для використання під час податкового контролю [1, с. 48].

Мінфіном розроблено Концепцію впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків. Метою Концепції є перехід до абсолютно нового рівня здійснення контрольної-перевірочної роботи.

Механізм податкового е-аудиту використовують в багатьох країнах світу і з кожним роком він доводить свою результативність. Цей інструмент заснований на інформаційних даних, отриманих від платників податків у формі стандартного аудиторського файлу (SAF-T), розробленого ОЕСР. Цей файл є прости у використанні та призначений для здійснення заходів податкового контролю із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення.

За допомогою автоматизованої обробки отриманого аудиторського файлу можливе стрімке виявлення максимально ризикових як суб'єктів (платників податків), так і об'єктів (транзакцій) для податкових перевірок.

Слід зазначити, що результати обробки можуть бути використані для швидкого виправлення знайдених розбіжностей платниками податків, або під час відбору платників податків для проведення податкової перевірки [4].

Дослідження закордонної практики запровадження у діяльність податкових органів електронного аудиту говорить про те, що держави зазвичай дотримуються рекомендацій ОЕСР щодо запровадження електронного аудиту. Але кожна країна формує індивідуальну систему взаємовідносин між податковими органами та платниками податків: формат стандартного аудиторського файлу, селекція певної категорії платників податків, яких охоплює електронний аудит, і підбір спеціалізованого програмного забезпечення за допомогою якого реалізується процес електронного податкового аудиту.

Тож виконання Концепції дасть можливість: удосконалювати ризик-орієнтовані підходи з наголосом на системне оцінювання та опрацювання ризиків із використанням системи контрольно-аналітичних заходів та інструментів на доперевірочній та перевірочній стадії; поліпшити рівень якості та ефективності податкового контролю за допомогою автоматичного аналізу і тестування показників податкової та фінансової звітності, виявлення розбіжностей та ризиків; пришвидшити та полегшити процеси аналізу показників бухгалтерського та податкового обліку платників податків в електронному вигляді, стандартизувати та уніфікувати процеси контрольно-перевірочної роботи [3].

З метою виконання концепції електронного аудиту потрібні зміни до законодавчої бази, а саме до Податкового кодексу України стосовно зобов'язання ведення бухгалтерського обліку в електронній формі, дотримання класичних технічних вимог та специфікацій до складання та подання стандартного аудиторського файлу, термінів, процедур його оброблення, використання результатів такої обробки, застосування штрафних санкцій тощо.

Також вкрай потрібним є проведення таких системних заходів: розроблення технічної специфікації та опису технічних вимог до стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA); розроблення алгоритму контролю XSD для перевірки стандартного аудиторського файлу; розроблення інструкції виконання електронного податкового аудиту як елементу доперевірочної та перевірочної роботи; придбання та впровадження програмного забезпечення з ціллю автоматизації процесу проведення електронного податкового аудиту на засадах стандартного аудиторського файлу; здійснення навчання спеціалістів контролюючого органу; комунікативна та пояснювальна робота з платниками податків [5].

Отже, підводячи підсумок можна зазначити, що впровадження податкового е-аудиту потребує: трансформації законодавчої бази податкової галузі; розробки відповідного програмного забезпечення чи адаптації наявного, що використовується передовими державами; розроблення національного податкового аудиторського файлу і його стандарту; навчання спеціалістів контролюючого органу; проведення роз'яснювальної роботи з платниками податків. Це дасть можливість проявляти ризики в області оподаткування, покращити якість та ефективність податкового контролю, і як наслідок – підвищити рівень виконання норм законів в області податкового права.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Е. С. Електронний аудит платників податків: проблеми запровадження в Україні. Київський часопис права. №1. 2021. С. 46–51.
2. Електронний аудит платників податків може розпочатися з 2025 року: веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/elektronnyi-audit-platnykiv-podatktiv-mozhe-rozpochatys-z-2025-roku/> (дата звернення: 10.11.2022).
3. Концепція впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків: веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2022)

4. Мінфін презентує Концепцію е-аудиту для платників податків: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-prezentuye-konceptsiyu-e-auditu-dlya-platnikiv-podatkiw> (дата звернення: 10.11.2022)

5. Рибальченко Д. Концепція е-аудиту: плюси та мінуси для платників податків: веб-сайт. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_rybalchenko/472585_-kontseptsiya_eauditu_plyusi_minusi.html (дата звернення: 10.11.2022).

УДК 657.6

Головач Володимир Володимирович,
к.ю.н., Голова правління А.Ф. Аналітик,
м. Київ, Україна

КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО СКЕПТИЦИЗМУ АУДИТОРА: ЇЇ НАУКОВЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Згідно статті 21 директиви Європейського парламенту та ради 2006/43/ ЄС щодо обов'язкового аудиту річної звітності та консолідованої звітності від 17 травня 2006 року професійний скептицизм аудитора становить фундаментальний принцип аудиторської діяльності. Він полягає в тому, що аудитор при здійсненні обов'язкового аудиту повинен визнавати можливість суттєвого викривлення фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилки незважаючи на попередній досвід аудитора щодо чесності управлінського персоналу.

Вимоги щодо дотримання аудитором професійного скептицизму містять Міжнародні стандарти аудиту (надалі МСА), зокрема §15 МСА 200 та §12 МСА 240, а також ст. 9 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Серед вітчизняних науковців питання професійного скептицизму аудитора не отримали належного висвітлення. Зарубіжні автори переважно досліджують окремі аспекти професійного скептицизму [1, 2]. В них бракує концептуального підходу до визначення його закономірностей.

Проблема полягає в тому, що значна частина вітчизняних науковців і практиків вважають викривлення фінансової звітності результатом помилок, і між іншим наслідком шахрайства. Така оцінка професійного скептицизму аудитора є хибною і не відповідає змісту МСА. Вони орієнтують аудитора, в першу чергу, на виявлення шахрайства, а не помилки. Наявність помилки встановлюється, якщо за результатами проведених аудиторських процедур буде отримано докази щодо відсутності шахрайства. Тому МСА передбачають відповідальність аудитора стосовно виявлення шахрайства, а не помилок. Самі по собі проблеми помилок у фінансовій звітності МСА не розглядаються.

Характерно, що відповідальність аудитора за виявлення шахрайства набула офіційного статусу не одразу, а в результаті закономірного розвитку аудиторської діяльності. На початку ХХ століття в період класичного становлення аудиту, головною метою перевірки фінансової звітності вважали підтвердження результатів бухгалтерського обліку. Виявлення шахрайства